

HØRINGSSVAR FRA SORENSKRIVER SVEIN EIKREM VED RETTSSTED MOLDE

Mitt høringssvar er ikke på vegne av Møre og Romsdal tingrett, men kun som tidligere sorenskriver ved Romsdal tingrett, nå rettssted Molde.

Viser til felles høringssvar fra advokatforeningene i Nordmøre og Romsdal, med vedlagt høringsuttalelse fra barnefaglige sakkyndige, som jeg i all hovedsak kan slutte meg til.

I tillegg har jeg noen merknader:

Innledning

Spørsmålet om domstolreformen skal opprettholdes eller gammel struktur skal gjeninnføres vil selvsagt ha argumenter for og imot. Det er likevel bred enighet om domstolene sitt idé- og verdigrunnlag, hvilke verdier arbeidet i domstolen skal være preget av, overordnede mål for domstolen og ulike krav til domstolen. For eksempel sikre innbyggerne i hele landet god rettssikkerhet og tilgjengelige tjenester, og ivareta menneskerettigheter som barns interesser og rettssikkerhet.

Prosessen som ledet til ny domstolstruktur

Styret i DA besluttet allerede i 2016 flere tiltak som reelt sett innebar en strukturendring med prioriterte og uprioriterte domstoler. Vedtaket fikk store konsekvenser for domstolene. Flere uprioriterte domstoler erfarte usaklig og urimelig forskjellsbehandling ved tildeling av budsjettrammer, antall ansatte, domstollokaler og praktisering av samme administrative regelverk. For eksempel ga DA beskjed om at enkelte uprioriterte domstoler skulle legges ned, mangeårige planer for nye domstollokaler var skrinlagt og avslag på teknisk utstyr slik at domstolen ikke hadde videoskjerm i sine lokaler. Behandlingen av prioriterte domstoler var motsatt. DA opplyste at reduserte budsjettrammer i årene fremover gjorde det nødvendig å gjennomføre en ny domstolstruktur. Likevel ble andre deler av justissektoren prioritert gjennom betydelig økning av budsjettet og større tilleggsbevilgninger.

DA har en rekke ganger fremhevet sin spesielle rolle i forvaltningen, som uavhengig av departementet og politisk ledelse. I ettertid har det likevel kommet frem at DA sin strategi for strukturendring som nevnt ovenfor skjedde i forståelse med forrige regjering, men det ble ikke fremmet en egen sak i Stortinget.

Domstolkommisjonen ble oppnevnt av forrige regjering i samråd med DA. Storparten av domstolene i Norge og ansatte i domstolene (saksbehandlerne) var ikke representert i kommisjonen, og det var ingen motstemmer til ny domstolstruktur.

En ny domstolstruktur har nær sammenheng med andre viktige spørsmål kommisjonen skulle ta stilling til. Likevel besluttet forrige regjering å fremskynde denne delen av kommisjonens utredning, fordi strukturen skulle vedtas før neste stortingsvalg. Flere mistet tillit til utredningen fordi man oppfattet det slik at forrige regjering og DA i fellesskap allerede hadde tatt stilling til spørsmålet om ny domstolstruktur.

Like etter Stortinget sitt vedtak om ny domstolstruktur, kom forrige regjering med nye signaler og løfter om økonomien til domstolene. Nå ville det komme bedre driftsbudsjett, nye domstollokaler og nye stillinger til domstolene.

Jeg har i egen regi gjennomført utviklingsprogram for leder av en endringsprosess. Det er min erfaring at sentrale parametere for en vellykket endringsprosess er tilsidesatt i denne saken. Hvorfor dette hastverket med ny domstolstruktur? Fremskutt delutredning fra domstolkommisjonen og stortingsvedtaket i desember 2020 om ny domstolstruktur skulle gjennomføres allerede 26. april 2021. Da var deler av ledelsen ikke på plass og ingen stedlig ledelse på flere rettssteder. Det var heller ikke tid til å bli kjent med alle medarbeidere, lytte til deres egne erfaringer og forene ulike kulturer ved rettssteder. I tillegg var det skapt forventninger om at den nye domstolen skulle være mere effektiv og levere bedre resultater i løpet av kort tid.

Representanter fra forrige regjeringspartier, faglige institusjoner og flere media har i et samordnet opplegg forsøkt å svartmale tilstanden i domstolene ved tidligere struktur og rose hva den nye strukturen vil medføre. I tillegg ble det gitt uriktige opplysninger om at ingen av de tidligere domstolene skulle legges ned, rettsstedene skulle være likestilt og rettssteder med ledig kapasitet skulle få tilført saker fra andre rettssteder. Det er klart at denne fremgangsmåten har svekket tilliten til prosessen og forårsaket splid mellom medarbeidere i domstolen. I stedet kunne man ha valgt en åpen og inkluderende prosess, med medlemmer som har ulike standpunkter og bakgrunn i domstolene, et saklig grunnlagsmateriale og mulighet til å drøfte løsninger for domstolens utfordringer, som ikke allerede var bestemt på forhånd.

Forslag til domstolreform

Det foreligger fire alternative forslag til domstolreform, som innholdsmessig er vesentlig forskjellig:

- Domstolkommisjonens utredning
- Forrige regjering «Prop. 11 L (2020–2021), Endringer i domstolloven (domstolstruktur)».
- Nåværende domstolreform
- Gjeninnføring av tidligere domstolstruktur

Nåværende domstolreform er ikke utredet, men ble vedtatt med et knapt flertall i Stortinget etter hastverk og hemmelige budsjettforhandlinger mellom forrige regjering og FrP om statsbudsjettet for 2021.

Erfaringer med domstolreformen

Erfaringene med domstolreformen vil naturligvis være forskjellige i ulike domstoler.

Undersøkelser for tingretten i Møre og Romsdal viser et stort flertall av dommere og saksbehandlere ønsker reversering av nåværende domstolreform, og det er flertall for reversering ved hvert enkelt av de fire rettsstedene. Videre sier et stort flertall av

saksbehandlerne at arbeidsbelastningen ikke har blitt mindre ved dagens struktur, ressursutnyttelsen ved dagens struktur ikke har blitt bedre og man opplever at effektiviteten i saksbehandlingen ikke er bedret. Rettsstedene i vår domstol er heller ikke likestilt, fordi hovedrettsstedet Ålesund i all hovedsak er prioritert på bekostning av de andre rettssteder.

Min vurdering

Mangel på stedlig ledelse ved flere rettssteder er et klart tilbakeskritt i forhold til selvstendige domstoler med egen ledelse. Det har medført utfordringer i den daglige ledelse på stedet, faglig miljø og oppfølging av ansatte, arbeidsmiljø mv.

De faglige hensyn er svært viktige og kan ivaretas på en betryggende måte ved gjeninnføring av tidligere domstolstruktur. Det gis en rekke landsdekkende tilbud for dommere, saksbehandlere og ledere. Tidligere var det også jevnlig tilbud om faglige samlinger mellom domstolene i fylket, og flere ganger ble det utvekslet faglige rutiner for å samordne disse. I tillegg var det hyppig kontakt mellom domstolene om faglige spørsmål. Rutinene var i all hovedsak sammenfallende, selv om det var forskjellig prioritering av tidsbruken i enkelte saksområder. DA kan også ta initiativ til flere sentrale retningslinjer for behandling av ulike fagområder, slik det er gjennomført for barnesaker.

Vi har positive erfaringer med utveksling av dommere mellom domstolene i vårt fylke. I tillegg var det samarbeid mellom saksbehandlere. Undersøkelser viser at domstolene var effektive. Med dagens aktørportal er grunnlaget for samarbeid enda bedre.

Etter gjeninnføring av tidligere domstolstruktur, kan DA etablere sentrale ordninger som stimulerer til utvidet bruk av felles ressurser mellom domstoler. Det må gis positiv uttelling ressursmessig/statistikk når en domstol låner ut dommer/saksbehandler til en annen domstol eller overtar sak fra en annen domstol.

På denne bakgrunn mener jeg at fordelene med de selvstendige domstolene i Møre og Romsdal er klart bedre enn nåværende rettssteder i en fylkesdomstol. Den tidligere domstolstrukturen bør gjeninnføres, men det må som nevnt gjøres tilpasninger.

Den alternative ordningen med felles ledelse bør ikke videreføres. En slik ledelse og organisering vil ikke løse de utfordringer som man ser i dagens fylkesdomstol.

Molde, den 26. april 2022

Svein Eikrem